

Eindhoven, 2022

drs. Marielle Verhagen, drs. Iris Middendorp, dr. Dana Feringa, Stefan Assink Med

Inleiding

Door de huidige dynamiek in de samenleving, en in gezinnen in het bijzonder, is het voor de huidige generatie jongeren een hele opgave om zich in een stabiele gezinssituatie sociaal-emotioneel en cognitief te ontwikkelen en zich voor te bereiden op een zelfstandig bestaan. Voor jongeren die vanwege onveiligheid binnen het gezin tijdelijk of langdurig worden geplaatst in een gezinshuis of pleeggezin vormt dit een extra uitdaging, omdat in pleeggezinnen die stabiliteit niet altijd even goed geborgd kan worden.

Onderzoek (Abrahamse, Gardeniers & Werner, 2019) laat zien dat er verschillende redenen zijn waarom pleegouders stoppen. Zij kunnen stoppen door zogenaamd "natuurlijk verloop" in samenhang met persoonlijke gebeurtenissen zoals ziekte, een andere baan of een verhuizing. Maar zij stoppen ook vanwege een moeizame samenwerking en afstemming met het zorgsysteem, afwezigheid van en gebrekkige samenwerking met professionals, de enorme impact op het leven van de pleegouders zelf en hun omringend (gezins)systeem, problemen in de relatie met de ouders van het pleegkind en de heftigheid van de problematieken van het pleegkind zelf.

Doelstelling

Op verzoek van de 21 gemeenten in Zuidoost Brabant is met behulp van empirisch onderzoek inzichtelijk gemaakt in hoeverre de twee aannames die zij hadden standhouden in de beroepspraktijk:

1. Betaald intensief pleegouderschap zou een waardevolle vorm van pleegzorg kunnen zijn voor kinderen met ernstiger problemen, die meer specialistische zorg nodig hebben, waarbij het tevens voor potentiële ouders die wel willen maar het zich financieel niet kunnen veroorloven een 'gamechanger' zou kunnen zijn.
2. Wijkteams zouden kunnen faciliteren bij het verbinden van kinderen die niet meer thuis kunnen wonen met betekenisvolle anderen binnen het netwerk van deze kinderen.

Voornaamste inzichten

Op basis van 53 interviews met 45 respondenten zijn binnen dit onderzoek de volgende inzichten opgedaan met betrekking tot de toekomstbestendigheid van pleegzorg en de twee aannames:

1. Toekomstbestendigheid van pleegzorg vraagt volgens respondentgroep om pleegzorgwerkers die met – een groter – accent traumasensitief kunnen werken (raadpleeg hiervoor: Jungmann, Wesdorp, & Madern, 2020) met betrokken pleegkinderen, hun ouders, pleegouders en andere betrokkenen uit het gezinssysteem en verdere netwerk wiens levens door de pleegzorgsituatie ernstig en langdurig worden geraakt. Tevens dienen pleegzorgwerkers zich te realiseren dat de motivatie van pleegouders kan fluctueren op basis van wat zich allemaal voordoet tijdens het pleegzorgproces. Hun motivatie blijkt dynamisch op de vlakken 'leuk', 'lonend' en 'moreel kompas'.
2. Betaald intensieve pleegzorg heeft op basis van empirie uit dit onderzoek geen eenduidige draagvlak. In plaats daarvan resulteert het in twee spanningsvelden. In de eerste plaats een spanningsveld met daarin aan de ene kant een blijkbaar langdurig en hardnekkig heersend (maatschappelijk) taboe op het betalen van pleegzorg. Aan de andere kant de overtuiging vanuit vrijwel alle betrokken perspectieven (pleegouders, zorgprofessionals, beleidsmakers gemeenten) dat jongeren met meer complexe problematieken die langdurig niet meer thuis kunnen wonen bij voorkeur in een gezinsvorm met intensieve begeleiding (intensieve pleegzorg) dienen te worden opgenomen. Hierbij onderstreept men tegelijkertijd dat pleegouders niet 'voor niks' daartoe in staat zijn en hier een forsere investering vanuit gemeenten nodig is om hogere vergoedingen en meer facilitering van bepaalde voorzieningen mogelijk te maken.

Het tweede spanningsveld betreft de angst voor het aantrekken van 'verkeerde' pleegouders door betaling mogelijk te maken tegenover vertrouwen. Vertrouwen in enerzijds de algemene motieven van pleegouders die zich onbetaald dan wel betaald willen inzetten voor kwetsbare jongeren die dit nodig hebben. Anderzijds gaat het om vertrouwen in de competenties van de jeugdzorg om gezinnen zorgvuldig op hun achterliggende motieven te screenen en te selecteren.

Op basis van de empirie uit dit onderzoek kunnen we wel stellen dat er noodzaak is tot het verder bespreekbaar maken van het taboe rond betaald (intensieve) pleegzorg. Juist in de dialoog met pleegouders krijgen we meer zicht op de verschillende motieven en verwachtingen die er zijn met betrekking tot pleegzorg en gewenste randvoorwaarden en manieren om nader daarvoor gefaciliteerd te worden. En op basis daarvan kunnen we zeggen dat betaald intensieve pleegzorg een oplossing kan zijn voor een bepaalde groep pleegouders, maar zeker niet de enige oplossing is gezien de enorme variatie aan pleegouders, hun wensen en behoeften.

3. Netwerkpleegzorg door wijkteam is complex voor betrokken (netwerk)gezinnen, jeugdigen en hulpverleners, ook binnen het vrijwillig kader. Het Team dat netwerkpleegzorg uitvoerde onder de eigen verantwoordelijkheid ervoer deze complexiteit van binnenuit, vanuit de soms geringe motivatie en beperkte transparantie van gezinnen, en meer van buitenaf door de weerstand bij pleegzorgaanbieders en aanverwante partners en door de soms weinig flexibele gemeentelijke kaders. Uit de empirie van dit onderzoek blijkt dat dit Team op het gebied van netwerkpleegzorg met accent op de faciliterende en verwijzende rol van het wijkteam wordt aangesproken, terwijl deze professionals juist uitdragen dat ze meer op hun uitvoerende rol willen worden aangesproken.

Maar, alle respondenten zijn het in dit onderzoek met elkaar eens dat netwerkpleegzorg vrijwel altijd een betere optie is dan residentiële zorg en over het algemeen ook sterker de voorkeur verdient boven bestandsplaatsingen. Kinderen zijn beter af in een 'eigen' (redelijk stabiel en veilig) netwerk en als we het in de leefwereld kunnen oplossen, moeten we het niet ingewikkelder maken. Echter de meningen verschillen over wanneer gespecialiseerde zorg nodig is en door wie deze zorg kan worden verstrekt, wie daar capabel voor is.

Rapportage

Deze factsheet behoort bij de rapportage 'Pleegzorg beweegt: op zoek naar kansen voor innovatie en ontwikkeling'. Deze is gratis te downloaden op het tabblad 'publicaties' op de volgende website:

[Lectoraat Sociale veerkracht | Fontys Hogescholen | Fontys](#)